

'Zo was hij of zij écht'

Geplaatst: 28 januari 2009 Nederlands Dagblad

door Lia van de Minkelis

Hoe beleefden je voorouders de crisis in de jaren dertig van de vorige eeuw? Hoe was het leven in de grote gezinnen, samengepakt in kleine arbeidershuisjes? Elk mens heeft zijn eigen geschiedenis. En die kun je professioneel laten vastleggen, in beelden en woorden. 'Ja, zo was hij of zij écht!'

Opeens realiseer je je dat je opa zijn vader wel heel vroeg verloren heeft. Waaraan is hij eigenlijk overleden en wat betekende dat in die tijd voor zijn gezin? Verhalen over vroeger, ze blijven belangrijk. Toch vervagen ze vaak na verloop van tijd. En voor je het weet, is er niemand meer in leven die je ernaar kunt vragen. Om vergeten te voorkomen, kun je als gewoon, niet beroemd mens je eigen levensverhaal laten vastleggen door beroepsmensen. Het bedrijf Bijzondere Portretten doet dat op schrift, Stories of Your Life in videobeelden.

Met één foto

Dat elk verhaal de moeite waard is om vastgelegd te worden, is ook de overtuiging van Dinne van der Vlis uit Broek in Waterland. Zij maakt videoportretten op maat voor particulieren. Jarenlang werkte ze als regisseur voor de publieke omroep. Vooral portretten van personen die ze bijvoorbeeld voor Van Gewest tot Gewest maakte, hadden haar liefde. Toen dat programma ter ziele ging, besloot ze voor zichzelf te beginnen met Stories of Your Life, een bedrijf dat zich bezighoudt met het maken van videoportretten van gewone mensen.

Voor Onbekend Monument (NOS) heeft Dinne een aantal anonieme oorlogsslachtoffers geportretteerd. „Toen heb ik ontdekt dat het mogelijk is om een echt monument op te richten voor iemand die er niet meer is. Aan de hand van oude foto's, filmmateriaal, verhalen van vrienden, familie en collega's. Al heb je maar één foto, dan is het nog mogelijk. Daarom dacht ik me eerst vooral te richten op het postume videoportret. Dat lijkt een beetje op het televisieprogramma Ik mis je , maar dan voor persoonlijk gebruik thuis. Geen dramatische tranentrekker, maar een liefdevol en persoonlijk monument.”

Vrolijker

Omdat Van der Vlis inschatte dat ze haar week niet zou vullen met alleen postume portretten, besloot ze ook videoportretten ter gelegenheid van een jubileum, huwelijk enz. aan te bieden. „Bovendien is het erg leuk om een portret te maken met mensen die nog leven. Het is lichter en vrolijker natuurlijk. Denk aan een videoportret van een bruidspaar. Ik maak dan een film over hun jeugd, hoe ze elkaar hebben leren kennen en andere ter zake doende informatie over het stel. Langer dan een kwartier moet hij niet zijn, anders wordt het saai voor de feestgangers.”

Wat ook gebeurt, is dat mensen hun huidige leven vast laten leggen voor hun kinderen. „Momenteel werk ik voor een echtpaar met een zoon van acht jaar oud. De vrouw heeft haar moeder jong verloren en ervaart steeds opnieuw dat ze haar moeder niets kan vragen over vroeger. De gedachte dat haar zoon dit ook zou kunnen overkomen, maakte dat ze een videoportret over haar huidige gezin wilde laten maken. Natuurlijk is dat een momentopname, maar wel een heel waardevolle. Kijk, mensen maken foto's en films. Maar de verwerking daarvan tot mooie albums en dvd's blijft nogal eens liggen. Bewust de verhalen doorgeven

aan je nageslacht, wie komt ertoe? Zo'n videoportret nodigt je daartoe uit. Zo heb ik ook een portret gemaakt van een man van 93, die zijn levensverhaal vertelt voor zijn nageslacht. Ook wat zijn geloof voor hem betekent. Zo blijven zijn verhalen bewaard."

Schilder

Dat de huidige mens bijzonder gericht is op emotie en ervaring, blijkt uit de groeiende vraag om uitvaartportretten. „Ik waarschuw mensen wel dat ze niet al te recente beelden van de overledene moeten gebruiken", zegt Dinne. „Het overlijden is immers nog zo vers. Een portret van drie, maximaal zeven minuten maak ik voor hen. Sommige mensen weten precies hoe ze het willen hebben. Anderen geven me een grote stapel en dan mag ik het zelf uitzoeken. De uitdaging is om iemand te portretteren zoals hij/zij was. Gelukkig lukt me dat heel goed. Ik heb wel eens het gevoel dat ik een hedendaagse portretschilder ben. Geen groter compliment denkbaar dan: 'Ja, zo was hij/zij écht.'"

'In Europa'

Bijzondere Portretten is in 2006 opgericht door Willemijn van Benthem en Fidessa Docters van Leeuwen. De interesse in de afkomst, de familiegeschiedenis is de laatste jaren toegenomen, zegt Willemijn van Benthem. „Op dit moment vinden heel veel mensen het belangrijk dat verhalen bewaard worden. Bij de cursus journalistiek die ik geef, valt op dat de motivatie van veel cursisten momenteel is 'levensverhalen opschrijven'. Ook zie je op televisie dat er voor een programma als In Europa een heleboel kleine portretten van gewone mensen gebruikt worden om samen één groot verhaal over Europa te laten zien."

Geschiedenis, je eigen geschiedenis is belangrijker geworden. Bijzondere Portretten legt de verhalen van mensen vast op papier of cd-rom. „Er kan een ingelijst krantenartikel met professionele foto's van gemaakt worden, zodat je een mooi cadeau voor een jubileum hebt", aldus Willemijn. „Maar ook een boekje behoort tot de mogelijkheden. Er zijn allerlei redenen om een Bijzonder Portret te laten maken. Mensen willen bijvoorbeeld graag dat het verhaal van hun oma vastgelegd wordt. Of dat er een portret gemaakt wordt ter gelegenheid van een gedenkwaardige verjaardag, een huwelijksjubileum, afscheid van het werk of een ziekte. Bij hun huwelijk kan het bruidspaar elkaar hun levensverhaal geven."

Praten

Mensen kunnen natuurlijk ook zelf hun familieleden bevragen of bij behoefte aan reflectie een dagboek schrijven. Waarom schakelen ze een journalist in? Van Benthem: „Familieleden zijn emotioneel betrokken bij een persoon. Bovendien hebben ze hun eigen kijk op het verleden. Daardoor is het lastiger om bijvoorbeeld oma onbevraagd te bevragen en haar haar eigen verhaal te laten doen. Tegen een onbekend - natuurlijk wel vriendelijk - gezicht praat het gemakkelijker. En ieder zijn vak natuurlijk; het is als professional gemakkelijker om de vragen zo te stellen dat iemand zich uitgenodigd voelt zijn/haar verhaal te doen. Mensen hebben enorm veel informatie bij zich, vaak zonder het zelf te weten. Door de juiste vragen te stellen hoor je die bron aan. Vooral oudere mensen kunnen hun levensverhaal heel goed onder woorden brengen.

Je ziet overal portretten, maar vrijwel nooit in woorden. Je kunt iemand heel mooi schilderen met woorden. Nu is het nog wat onwennig: mensen geven het anderen liever cadeau dan dat ze van zichzelf een Bijzonder Portret laten maken. Daar zijn we Hollanders voor, we blijven liever onder het maaiveld. Maar je ziet dat de interesse toeneemt voor het geschreven portret."